

ITINERARIA NUNTIORUM

Zacharias Ferreri et Ioannes de Tedaldis

1519, post 2 XII	- Roma egressi sunt (AV, Arm. 39, ms. 33 f. 232r).
" 22-29 XII	- Venetiis (Sanudo XXVIII, col. 134; infra, p. 37).
" 29 XII	- Mestraci [Mestre] (infra, p. 37).
1520, initio II	- Cracoviae (Działyński AT V, p. 175).
" 18 II - 11 VIII	- Toruniae (Działyński AT V, p. 251; infra, p. 100).
" 2 IX - 31 XII	- Ferreri Vilnae (infra, p. 100, 101).
" post 24 IX	- Tedaldi discessit Torunia (Warszawa, AGAD, Lib.Legat. 5 f. 134r).
" ante 26 XII	- " Romae (infra, p. 78).
1521, 1 I - initia II	- Ferreri Vilnae (infra, p. 101).
" 25 II	- " Bialae in Podlachia (infra, p. 96).
" 5 III	- " Ciechanoviae in Masovia (infra, p. 105).
" ante 19 III - - post 14 IV	- " Toruniae (Biskup WP, p. 442; infra, p. 119).
" ante 19 V-ca 15 VII-	" Cracoviae (infra, p. 127; Pocięcha KB II, p. 519).
" 29 VII	- " Budae (Sanudo XXXI, col. 285).
" 23 VIII	- " Venetiis (Sanudo, ut supra).

Thomas Crnić

1522, VI	- discessit Tarracone (Wojtyska TC, p. 143).
" ante 4 VIII	- Romae (Sanudo XXXIII, col. 409).
" 12-17 VIII	- Venetiis (Sanudo XXXIII, col. 411-414).
" IX-X	- in Hungaria et Austria (Wojtyska CT, p. 143).
" 13 XI	- Pragae in Bohemia (Działyński AT V, p. 152).
" ante 1 XII	- Vratislaviae (infra, p. 137).
" 20-31 XII	- Cracoviae (infra, p. 137).

- 1523 1 I - initio III - Cracoviae (infra, p. 139; Wojtyska TC, p. 146).
 " III-IV - Budae (Wojtyska TC, p. 146).
 " V-XI - in Dalmatia (ibidem).
 " ante 15 XII - Romae (Działyński AT VI, p. 224).

Ioannes Antonius Buglio

- 1524, initio III - Roma discessit (Fraknoi ROP, p. XXXI).
 " " IV-VI - Budae (ibidem, p. XXXIV).
 " VII- initio VIII - Cracoviae (Pajewski SPW, p. 41; Pocięcha KB II, p. 117).
 " 15 VIII - 31 XII - Budae (Fraknoi ROP, p. 114 et sequentes).
 1525, 1 I - 31 XII - Budae (ibidem).
 1526, 1 I - 30 VIII - Budae (ibidem, p. 452).
 " 5 IX - Posonii (ibidem).
 " - Vindobonae (ibidem).
 " - Villaci (ibidem).
 " 30 IX - Ventioni [Venezona] (ibidem, p. 454).
 " circa 1 X - Ponte Gruario (ibidem, p. 455).
 " 8 X - Clodiae [Chioggia] (ibidem, p. 454).
 " - Ravennae (ibidem).
 " - Pisauri [Pesaro] (ibidem).
 " - in La Quaragna (ibidem).
 " - Spoletii (ibidem).
 " 23 X - Romae (Fraknoi ROP, p. LXXXV).

Nicolaus Fabro

- 1525, 22 XI - Roma discessit (infra, p. 231).
 " - Arimini (ibidem, p. 228).
 " - Ravennae (ibidem).
 " 30 XI - 5 XII - Mantuae (ibidem, p. 228-229).
 " 10 XII - Ventioni (ibidem, p. 230).
 " 24-25 XII - Vindobonae (ibidem, p. 231).
 " 26-27 XII - Olomucii (ibidem).
 " 29-31 XII - Cracoviae (ibidem).

- 1526, 1-2 I - Napolomiciis prope Cracoviam (ibid., p. 231, 236).
 " 7- 29 I - Petricoviae (ibidem, p. 241, 242).
 " 3-6 II - Cracoviae (ibidem, p. 242; Pocięcha KB II, p. 595).
 " 15-ca 25 II - Budae (ibidem, p. 245).
 " 15-18 III - Mantuae (ibidem).

Ioannes Franciscus Cito

- 1525, circa 1 XII - Roma discessit (cfr. infra, Sanudo).
 " 17-25 XII - Venetiis (Sanudo XL, col. 497, 540).
 1526, I - Olomucii (infra, p. 262).
 " 28 II - 8 III - Cracoviae (ibidem, p. 261-262).
 " 9-10 III - Napolomiciis prope Cracoviam (ibidem, p. 262).
 " 11-16 III - Cracoviae (ibidem).
 " 28 III - post 11 IV - Marienburgi in Prussia (ibidem, p. 269).
 " V - Vilnae (Pierling IR, p. 60).
 " 20 VII- 11 XI - Moscuae (ibidem, p. 61).
 1527, ante 28 I - post 1 IV - Cracoviae (infra, p. 274, 278).
 " 15 V - post 23 VIII - Venetiis (infra, p. 281-282).
 " 3 X - Anconae (Sanudo XLVI, col. 207).
 1528, 6 I - in Urbe Vetere [Orvieto] apud summum pontificem (Sanudo XLVI, col. 489).

Pamphilus de Strassoldo

- 1536, post 10 IX - Roma discessit (credentiales, infra p. 287).
 " 28-29 X - Salisburgi (Ehses CT IV, p. 43).
 " 5 XI - Vindobonae (BV, Vat.Lat. 6199 f. 137r).
 " 11 XI - Olomucii (Friedensburg NBD I/2, p. 42).
 " 18 XI - ca 15 XII - Cracoviae (infra, p. 301, 309).
 " 20 XII - Nissae in Silesia (Friedensburg NBD I/2, p. 42).
 1537, 1-2 I - Vindobonae (ibidem, p. 96).
 " II - Romae (AV, Arm. 29, ms. 101 f. 679r).

Hieronimus Rorario

- 1539, ca 23 VIII - Roma discessit (Lestocquoy ANG I, p. 485).
 " - Pisauri (Ováry, p. 76).
 " 3-24 IX - Venetiis (ibidem).
 " 25 - post 30 IX - in Portu Naonis [Pordenone] (Friedensburg NBD I/4, p. 217).
 " 10 X - Pontevae (Friedensburg NBD I/4, p. 224).
 " 11 X - Villaci [Villach] (Ováry, p. 78).
 " 12 X - in Sancto Vito [Sankt Veit] (Ováry, p. 79).
 " 19-30 X - Vindobonae (Ováry, p. 79; Dittrich NBD, p. 44).
 " 16 XI - 18 XII - Budae (AV, Carte Farnesiane 7, f. 46r).
 " 28 XII - Agriae [Eger] in Hungaria (infra, p. 340).
 1540, 11 I - 5 IV - Cracoviae (infra, p. 342, 348).
 " ante 28 V - ca 10 VI - Vindobonae (infra, p. 350).
 " 13 VI - in Portu Naonis (Ováry, p. 106).

Otto Truchsess

- 1542, post 29 VII - Roma discessit (CT III/2, p. 114).
 " ante 13-23 VIII - Norimbergae (Ehses CT IV, p. 260).
 " 29 IX - 1 X - Vindobonae (Cardauns NBD I/7, p. 259).
 " 12 X - 8 XI - Cracoviae (infra, p. 360, 372).
 " 21 - ca 25 XI - Vindobonae (infra, p. 372).
 " ante 21-22 XII - Venetiis (Ehses CT IV, p. 261, annotatio 1).
 1543, ante 14 I - Romae (ibidem).

Hieronimus Martinengo

- 1548, post 15 VII - Roma discessit (instructio, infra, p. 386).
 " 20 VII - Ravennae (infra, p. 391).
 " 23- ca 30 VII - Venetiis (ibidem, p. 391, 392).
 " - Forum Iulii (ibidem, p. 392).
 " - in Schottwien (ibidem).
 " 12 - post 15 VIII - Vindobonae (ibidem, p. 392, 395).
 " 23 VIII - Cracoviae (ibidem, p. 395).
 " - Bodzentini prope Kielce? (ibidem, p. 397).

- 1548, 4-9 IX - Sandomiriae (infra, p. 405, 408).
 " 12-13 IX - Varsaviae (Kraków, BPAN, ms. 8466 f. 111r).
 " 17 IX - Lovicii (Theiner VMPL II, p. 563).
 " 22-25 IX - Cracoviae (infra, p. 409; Lanckorońska DARP VIII, p. 65).
 " 7 X - Vindobonae (Friedensburg NBD I/11, p. 388).
 " 18 X - Schellenburgi (infra, p. 411).
 " 27 X - Venetiis (ibidem, p. 412).
 " ante 17 XI - Romae (Friedensburg NBD I/11, p. 389).

Marcus Antonius Maffei

- 1553, post 28 V - Roma discessit (litterae passus, infra p. 426).
 " 2-4 VI - Venetiis (Gaeta NV, VI, p. 234).
 " 14-19 VI - Vindobonae (Goetz NBD I/16, p. 255).
 " 30 VI - ca 14 VIII - Cracoviae (infra, p. 428, 429).
 " ca 23 - 24 VIII - Vindobonae (Goetz NBD I/16, p. 271).
 " 9 IX - Venetiis (Gaeta NV, VI, p. 264).
 " medio IX - Romae (coniectura, cfr. infra p. 430).

- Carte Farnesiane, ms. 7 f. (46r-49r), (102r), 104r-105v.
" " " 19 f. 47r-50v.
- Diversa Cameraria (Div.Cameraria), ms. 86 f. (26r-v).
- Fondo Bolognetti, ms. 241 f. 256r-258r, 270r-273v.
- Fondo Garampi, ms. 23 f. 59r.
" " " (31/4).
- Indici, ms. 1004 f. (11r).
- Lettere di Particolari, ms. 154 f. 13r-v.
- Lettere di Principi, ms. 1 f. (32r).
" " " 2 f. (218r), 219r-v, 224v.
" " " 4 f. 220r-222v, 225r.
" " " 7 f. 117r.
" " " 9 f. (153v), 176r, 181v.
" " " 14 f. 476r-478r.
" " " 19 f. 135r-138v.
- Miscellanea Armadia (Misc.Arm.) II, ms. 59 f. 135r-136v.
" " " " " 93 f. 450r-453r.
" " " " " 115 f. 210v-213v, 230r-234v.
- Nunziatura di Germania, ms. 55 f. 7r-13v, 16r-19v, 26r-27v, 36r, 39v-41v, 43r-44v, 47r-51v, 60r-64v, 71r-73v, 91r-96v, 123r-126v, (358r-367r).
- Nunziatura di Polonia, ms. 5A f. 84r-89v.
" " " 395 (fasc. II).
- Nunziature Diverse (Nunz.Div.), ms. 238 f. 163v-164v.
- Registra Vaticana (Reg.Vat.), ms. 1200 f. 283v-290v.
" " " " 1201 f. 162r-163v, 263v, 390r-v.
" " " " 1280 f. 323v-327v, 331r-332r.

Berlin, Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz (GStAPK):

- Herzogliches Archiv (Hauptabteilung XX):
" - Ordensbriefarchiv (OBA), n. 22763, (22948), (23041),
23217, (23248), 23534, 23562, 23643,
23681, 23724, 23731, 23757, (23849),
23903, 24447a, 24678, 24694.
- " - Staatsarchiv (StA) Königsberg:
" - Ostpreussische Folianten (Ostpr.Fol.), ms.
43 f. 158v-159r.
- " - Schieblade 16., n. 11.

Bibliotheca Apostolica Vaticana (BV):

- Cod. Barberini Latini (Barb.Lat.) 2031 f. (120r-v), (135r).
- " " " 2878 f. (167r), (188r), (189v), (192v).
- " " " 5215 f. 92r-93r, 95r-99v.
- Cod. Chigiani (Chigi), R.I.26 f. 133v-135r, 145r-148r.
- Cod. Ottoboniani Latini (Ottobon.Lat.) 1111 f. 292v-293v, (293v-295v).
- " " " 2433 f. 303r-305r, 317v-321r.
- " " " 2716 f. 82r-87r.
- Cod. Urbinates Latini (Urbin.Lat.) 865 f. 320r-324v.
- Cod. Vaticani Latini (Vat.Lat.) 3915 f. 56r-60r, 64r-66v, 70r, 71r-72v,
138r, 139r-v, (139v-140r), 140r,
(140v-141v), 141v-142r, 144r.
- " " " 3924 f. (345r-360v), (367r-370r).
- " " " 6199 f. (137r).
- " " " 12127 f. 483r.
- " " " 13464 f. 36r-39r.

Firenze, Archivio di Stato (AS):

- Carte Cerviniane, ms. 43, n. 10, 153, 154, 155, 156.
- Carte Stroziane, Serie I, ms. 301 f. 21r-24r, 41r-46r.
- Mss. Torrigiani, busta I, fasc. 2, n. 3.

- Biblioteca Nazionale Centrale (BNC):

- Ms. II-II 379 f. (457r), 804r-805r, 808r-810v.

Kórnik, Biblioteka Polskiej Akademii Nauk (BPAN):

- Ms. 213 p. 428-448, 486-487.
- Ms. 221 p. 467-468.
- Ms. 223 p. 3-19, (20-21), 31-36, 160-167, 174, 184-188, 340-342.
- Ms. 224 f. 58v-59v, 122v-132r.
- Ms. 228 p. 96-101, (192-193).
- Ms. 243 f. 88v-89r, (283v).
- Ms. 245 f. 83r-v, 84v-85r.

Kraków, Archiwum Klasztoru Sióstr Bernardynek (AKSB):

- Dokumenty pergaminowe, sub data 26 VI 1521.

- Archiwum Kurii Metropolitalnej (AKM):

- Acta Officialia Cracoviensia, ms. 42 p. 435-447.

Kraków, Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego (AUJ):

- Dokumenty pergaminowe, sub data 19 V 1521.

- Biblioteka Czartoryskich (BCz):

- Ms. 66 IV (Theca Naruszewicziana) p. 193-194, 221-222.
- Ms. 262 IV p. 5-18.
- Ms. 273 IV p. 147-148.
- Ms. 1603 IV f. 24r-v.
- Ms. Ew. 2469 p. 675-676.
- Ms. 2585 IV p. 121-125.

- Biblioteka Jagiellońska (BJ):

- Ms. 6548 p. 575-592, 691-707, 709, 711-713, 786-790.
- Ms. 6549 p. 124, 491-502, 529-530, 553-554, 586-592.
- Ms. 6550 f. 286v-287r, 40r-41v, 43r, 408r-409v, 485r-487r.
- Ms. 6551 p. 395-402.

- Biblioteka Polskiej Akademii Nauk (BPAN):

- Ms. 8466 (Theca Romana 126) f. (2r),(111r), (132r), (143r), (145r), (146r), (147r), (149r), 383r-385r, 387r-390v.
- Ms. 8497 (Theca Nuntiaturarum, I) f. 1r-2r, 3r-11v, 14r-v.

Mantova, Archivio di Stato (AS):

- Archivio Gonzaga, Busta 558 n. 1.
- " " " 560 f. 115r-120v.

Milano, Biblioteca Ambrosiana (BA):

- Ms. O. 230 sup. , f. (100r).

Napoli, Archivio di Stato (AS):

- Carte Farnesiane, olim fasc. 120 f. 388r.
- " " " " 725 n. 7.
- " " " " 727, n. "M".
- " " " " 729 n. 14, 17, 19, 22.
- " " " " 753 et alii non identificati.

Olsztyn, Archiwum Diecezji Warmińskiej w Olsztynie (ADWO):

- Ms. D 19 n. 85.
- Ms. D 28 n. 35.

Parma, Archivio di Stato (AS):

- Carte Farnesiane, Estero, Polonia, busta 119, f. 1r-5r; n. 10, 42.

Płock, Archiwum Diecezji Płockiej (ADP):

- Acta Officialia Plocensia, ms. 184 f. 165r-v.

Roma, Archivio di Stato (AS):

- Fondo Camerale I, Tesoreria Segreta, ms. 1295, fasc. D, f. (30r).

- Biblioteca Casanatense:

- Ms. 2335 f. 196r-202v.

- Biblioteca Vallicelliana:

- Ms. L.4 f. 41r-44r.

Simancas, Archivo General (AG):

- Secretaría de Estado (Estado), leg. 2002 (Libro de Berzosa, 1) f. 31r-34r, 35r-36r, 37r-40r, (47r-48r).

Vilnius, Lietuvos Mokslu Akademijos Centrinė Biblioteka (LMA Centr. Bibl.):

- Pergamentiniu raštu rinknys (F. 3), n. 89.
- Vilniaus Kapitulos Fundo pergamentai (F. 6), n. 114, 116,
- Vilniaus Kapitulos Fundas (F. 43), n. 202.

Warszawa, Archiwum Główne Akta Dawnych (AGAD):

- Arch. Branickich z Suhej (Sucha), ms. 22/32 p. 23-30, 45-46, 111, 223-224, (248-249), 297-300, 437-441, 444-445, (588), 655, 668, 713.
- "   "   " 39/53 f. 257r-258r.
- Arch. Koronne Krakowskie, Pontificalia, Dokum. pergaminowe, n. (4429).
- Arch. Skarbca Koronnego (ASK), I, Rachunki Poselstw, ms. 1 f. (18v), 28r.
- Libri Legationum (Lib. Legat.), ms. 5 f. 125v-127r, 132v-133v, (134r-135r), 253v, 261v-262r, 267r-268v, 274r-176r.
- "   "   " 9 f. 40r-v, (112r-v).
- "   "   " 12 f. 31r-35v.

- Libri Legationum (Lib.Legat.), ms. 14 f. (50).
- Metryka Koronna (Metr.Kor.), ms. 37 f. 63r-64v, 87r-95v, 131r-132r,
203v-204r, 371r-373r.
- " " " " 38 p. 37-39.

Warszawa, Biblioteka Narodowa (BN):

- Biblioteka Ordynacji Zamoyskich (BOZ):

- Teki Górskiego (Thecae Górski), ms. 3 f. 42r-43r, (35r-36v), 56r-57r,
(58r-59v), 65r, (66r), 115r.
- " " " 4 f. (77r-v), (85r-v).
- " " " 5 f. 51r, 52r-53r.
- " " " 6 f. 82r-85v, 126r-127r, 199r.
- " " " 7 f. 30r-v, 32r, 33r, 99r-100r,
120r-v, 150r-151v.
- " " " 8 f. 47r-v.
- " " " 21 f. 46r.
- " " " 23 f. 63r-64r.
- " " " 24 f. (47r-50v), 59r-v.
- " " " 29 f. (165r-171r), 182r-v, 186r-v.

Wrocław, Biblioteka Ossolineum (BOss):

- Ms. 77 II p. 69-76.
- Ms. 176 II f. 149v-154v, 210r-214r, 215r-222v, 294v-295r, 398r-399v.
- Ms. 177 II f. 254av-259v, 286v-287r, 324v-327r.

OPERA

in quibus epistularum commercium et acta nuntiorum publicata sunt

- Balan - *Monumenta saeculi XVI historiam illustrantia*, ed. Petrus Balan, Vol. 1: *Clementis VII epistolae per Sadoletum scriptae*, Oeniponte 1885, p. 160-161, 165-166, 170-171, 182-187, 356-359.
- Buschbell CT - *Concilium Tridentinum. Diariorum, actorum, epistularum, tractatum nova collectio*, ed. Societas Goerresiana, T. 11: *Concilii Tridentini epistularum pars secunda, complectens additamenta ad tomum priorem et epistulas a die 13 Martii 1547 ad Concilii suspensionem a. 1552 factam conscriptas*, collegit et ed. Godefredus Buschbell, Ed. 2, Friburgi Brisgoviae 1967, p. 471-472.
- Celichowski AT - *Acta Tomiciana* (ut infra: Działyński), T. 9, ed. Sigismundus Celichowski, Posnaniae 1876, p. 36, 105-107, 133-134.
- Ciampi BC - Sebastiano Ciampi, *Bibliografia critica delle antiche reciproche corrispondenze politiche, ecclesiastiche, scientifiche, letterarie, artistiche dell'Italia colla Russia, colla Polonia ed altre parti settentrionali*, T. 2, Firenze 1839, p. 29-31.
- Ciampi NIPR - Sebastiano Ciampi, *Notizie dei secoli XV e XVI sull'Italia, Polonia e Russia*, Firenze 1833, p. 61-65.
- Cricii (Andreae), Episcopi Premisliensis, *ad Ioannem Antonium Pulleonem, Baronem Brugij [sic], nuntium Apostolicum in Ungaria, de negotio Prutenico Epistola*, Cracoviae [apud Hieronymum Vietor], Calendis Maii A.D. Millesimo quingentesimo vigesimo quinto.
- Działyński AT - *Acta Tomiciana. Epistolae, legationes, responsa, actiones, res gestae serenissimi principis Sigismundi, eius nominis primi, regis Poloniae, magni ducis Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae domini, sub rev. Mathia Drzewiczki, episcopo Premisliensi, Petro Tomiczki, Joanne Chojeński, Samuele Maciejowski, epis Cracoviensibus, cancellariis regni Poloniae, scripta, per Stanislaum Górski, Cracov. et Plocen. canonicum, eiusdem Petri Tomicii, postea serenissimae Bonae Sfforcie, reginae Poloniae, secretarium, collecta et in tomos XXVII digesta*, ed. Titus Działyński, T. 4, Posnaniae [1855], p. 401-402; T. 5, Posnaniae

- 1855, p. 71-72, 149-154, 187-199, 221-224, 240, 251-253, 282, 350-352, 376-377; T. 6, Posnaniae 1857, p. 224-225; T. 7, Posnaniae [s.d.], p. 7-8, 18, 244-255, 288-289, 295-296, 333-336; T. 8, [Posnaniae 1860], p. 43, 45-48, 223.
- Ehses CT - *Concilium Tridentinum* (etc., ut apud Buschbell), T. 4: *Concilii Tridentini actorum pars prima: Monumenta concilium praecedentia, trium priorum sessionum acta*, collegit et edidit Stephanus Ehses, Ed. 2, Friburgi Brisgoviae 1964, p. 37-40, 50-51, 259-261, 279-280, 312.
- Ferreri OT - *Oratio Legati Apostolici, R. P. Zachariae Ferrerii [...] habita Thorunii in Prussia ad Ser.mum Regem Poloniae Sigismundum de eliminandis e Regno Poloniae erroneis et contagiosis traditionibus Fratris Martini Luteri*, Apud Ioannem Haller in Regia Urbe Cracovia, III Kal. Iulias, Anno a salutifero Partu 1521, f. A Iir-[A VIv], B[Ir]-[B IXr].
- Ferreri RES - *De reformatione Ecclesiae suasoria R. P. D. Zachariae Ferrerii Vicentini, Pontificis Gardiensis, Faventiae et Montis Hamonis gubernatoris, dudum missa ad Beat. Patrem Hadrianum VI, Pont. Maximum. Et inscribitur: Tu es, qui venturus es, an alium exspectamus. Venetiis per Jo. Antonium et fratres de Stabio [1523], f. A5r-v.*
- Ferreri VBC - *Vita Beati Casimiri Confessoris ex Serenissimis Poloniae Regibus et Magnis Lithuaniae Ducibus clarissimi [auctore Zacharia Ferrerio, Episcopo Gardiensi, Cracoviae 1521], f. A7v-B3v, [C8r-D6v], [D7r-8r].*
- Fijałek MFL - Jan Fijałek, *Mahnschreiben des päpstlichen Legaten in Polen Zacharias Ferreri an Martin Luther, 20 Mai 1520*, "Historisches Jahrbuch", 15 (1894), p. 377-380.
- Fraknoi ROP - *Relationes oratorum pontificiorum, 1524-1526*, ed. Guilelmus Fraknoi, Budapest 1884 (Monumenta Vaticana Historiam Regni Hungariae illustrantia. Series II, T. 1), p. 3-10, 20-21, 56-60, 84-85, 88-92, 96-100, 132-138, 171-177, 184-188, 245-251, 280-282.
- Friedensburg NBD - *Nuntiaturberichte aus Deutschland*, I. Abt., Bd 11: *Nuntiatur des Bischofs Pietro Bertano von Fano 1548-1549*, bearb. von Walther Friedensburg, Berlin 1910, p. 379-380.
- Gustaw-Kaczmarczyk - Romuald Gustaw, Kazimierz Kaczmarczyk, *Katalog Archiwum Bernardynek w Krakowie [Catalogus Archivi Monialium Bernardinarum Cracoviae]*, "Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne", 20 (1970), p. 16.

Hipler-Zakrzewski - *Stanislai Hosii, S.R.E. Cardinalis, Maioris Poenitentiarii, Episcopi Varmiensis (1504-1579), et quae ad eum scriptae sunt epistolae, tum etiam eius orationes, legationes*, T. 1, ed. Franciscus Hipler, Vincentius Zakrzewski, Cracoviae 1879 (*Acta Historica Res Gestas Poloniae Illustrantia*, T. 4), p. 270.

Joachim PHA - Erich Joachim, *Die Politik des letzten Hochmeisters in Preussen Albrecht von Brandenburg*, 2. Bd, Leipzig 1893 (Publikationen aus den K. Preussischen Staatsarchiven, Bd 58), p. 261, 336, 370-371.

Katić Lovre, *Novi arhivski podaci o Tomi Nigru* [De Thoma Nigro indicia nova in tabulariis reperta], "Anali Historijskog Institutu u Dubrovniku", 4-5 (1956), p. 232-234.

Kurczewski KZ - Jan Kurczewski, *Kościół zamkowy, czyli katedra wileńska* [De templo arcis sive ecclesia cathedrali Vilnensi], T. 2, Wilno 1910, p. 35-37.

Laemmer - *Monumenta Vaticana Historiam Ecclesiasticam saec. XVI illustrantia*, ed. Hugo Laemmer, Friburgi Brisgoviae 1861, p. 205.

Le Plat - *Monumentorum ad historiam Concilii Tridentini potissimum illustrandam spectantium amplissima collectio*, studio et opera Judoci Le Plat, T. 4, Lovanii 1784, p. 101-102.

Marani - *Instruzioni all'abate Gerolamo Martinengo, nunzio in Polonia*, ed. Alberto Marani, "Commentari dell'Ateneo di Brescia", 1963, p. 230-232.

Meysztowicz-Wyhowska - *Documenta Polonica ex Archivo Parmensi*, ed. Valerianus Meysztowicz et Wanda Wyhowska De Andreis, Pars 1: (1535-1588), Romae 1970 (*Elementa ad fontium editiones*, T. 22), p. 4-8, 14-15, 40-41.

Ováry - *Pál pápa és Farnese Sándor Bibornok. Magyarországra vonatkozó diplomáciai levelezései (1535-1549)* [Papa Paulus et cardinalis Alexander Farnese. *Commercium epistulare diplomaticum ad Hungariam spectans, 1535-1549*], közli Ováry Lipót, Budapest 1879 (*Monumenta Hungariae Historica. Diplomataria*, T. 16), p. 76-131 passim.

Pajewski SPW - Janusz Pajewski, *Stosunki polsko-węgierskie i niebezpieczeństwo tureckie w latach 1516-1526* [Rationes mutuae inter Poloniam et Hungariam intercedentes et periculum Turcicum annis 1516-1526 imminens], Warszawa 1930 p. 42-43.

- Paschini GR - Pio Paschini, *Un Pordenonese, nunzio papale nel sec. XVI, Girolamo Rorario, "Memorie Storiche Forogiuliesi"*, 30 (1934), p. 92-93.
- Pociecha AMD - Władysław Pociecha, *Arcybiskup Mikołaj Dzierzgowski, prymas Polski (ok. 1490-1559)* [Aepus Nicolaus D., primas Poloniae], "Nasza Przeszłość", 2 (1947), p. 57.
- Raynaldus - *Annales Ecclesiastici ab anno MCXCVIII, ubi desinit Cardinalis Baronius, auctore Odorico Raynaldo...*, *accedunt in hac editione notae chronologicae, criticae, historicae...* auctore Joanne Dominico Mansi, T. 12, Lucae 1755, p. 267-268; T. 13, Lucae 1755, p. 429, 506-507; T. 14, Lucae 1755, p. 351-352, 518.
- Rykaczewski - *Relacye nuncyuszów apostolskich i innych osób o Polsce od roku 1548 do 1690* [Relationes nuntiorum apostolicorum et aliarum personarum de Polonia ab a. 1548 usque ad a. 1690], wyd. E[rasmus] Rykaczewski, T. 1, Berlin-Poznań 1864, p. 1-3.
- Sadoletto - *Iacobi Sadoleti, Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalis, epistolae quotquot exstant*, T. 2. Romae 1760, p. 424-427.
- Schweitzer CT - *Concilium Tridentinum (etc. ut Buschbell). Concilii Tridentini tractatum pars prior, complectens tractatus a Leonis X temporibus usque ad translationem concilii conscriptos*, collegit et ed. Vincentius Schweitzer, ed. 2, Friburgi Brisgoviae 1966, p. 24.
- Theiner VMH - *Vetera monumenta historica Hungariam Sacram illustrantia, maximam partem nondum edita, ex Tabulariis Vaticanis deprompta, collecta ac serie chronologica disposita ab Augustino Theiner*, T. 2: *Ab Innocentio PP VI usque ad Clementem PP VII, 1352-1526*, Romae 1860, p. 716-719.
- Theiner VMPL - *Vetera Monumenta Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae gentiumque finitimarum historiam illustrantia*, ed. Augustinus Theiner, T. 2: *Ab Ioanne PP XXII usque ad Pium PP V, 1410-1572*, Romae 1861, p. 414-415, 420, 433-435, 437-444, 454, 528-533, 541-542, 563-567.
- Turgenev Alexander Ivanovič, *Historica Russiae monimenta, ex antiquis exterarum gentium archivis et bibliothecis deprompta*, T. 1, Petropoli 1841, p. 133-134.
- Vetulani - *Władztwo Polski w Prusiech Zakonnych i Książęcych (1454-1657). Wybór źródeł* [Dominium Poloniae in Prussia Ordinis Theutonicorum et Ducali, 1454-1657], oprac. Adam Vetulani, Wrocław 1953, p. 90-102.

Wierzbowski U - *Uchansciana, czyli zbiór dokumentów wyjaśniających życie i działalność Jakuba Uchańskiego* [Uchansciana seu collectio documentorum, vitam et operam Iacobi Uchański illustrantium], wyd. Teodor Wierzbowski, T. 2, Warszawa 1884, p. 4-11.

STUDIA ET FONTES AUXILIARII
quibus in hoc volumine apparando usi sumus

(Non afferuntur volumina, quae iam in: "Opera in quibus epistularum commercium et acta nuntiorum publicata sunt" nominantur, ex quibus alia etiam documenta sunt adducta)

Arbusow Leonidas, *Livlands Geistlichkeit vom Ende des 12. bis ins 16. Jahrhundert*, Mitau 1904.

Balzer - *Corpus iuris Polonici*, Sectio I: *Privilegia, statuta, constitutiones, edicta, decreta, mandata Regnum Poloniae spectantia*, ed. Osvaldus Balzer, T. 3, Cracoviae 1906; T. 4/1, Cracoviae 1910.

Barycz PSR - Henryk Barycz, *Polacy na studiach w Rzymie, 1440-1600* [De Polonis, qui Romae annis 1400-1600 studiis operam dabant], Kraków 1938 (Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty, T. 4).

Bielski - *Zbiór dziejopisów polskich we czterech tomach zawarty* [Scriptorum rerum gestarum Poloniae collectio, quattuor voluminibus contenta]. T. 1: *Kronika Marcina Bielskiego* [Martini Bielski Chronicon], Warszawa 1764.

Biskup MDD - Marian Biskup, *Materiały do działalności dyplomatycznej Polski w wojnie z zakonem krzyżackim w latach 1520-1521* [Documenta actionem diplomaticam Polonorum in bello cum Ordine Cruciferorum annis 1520-1521 gesto illustrantia], "Zapiski Historyczne", 52 (1987), p. 153-167.

Biskup PZK - Marian Biskup, *Polska a zakon Krzyżacki w początkach XVI wieku. U źródeł sekularyzacji Prus Krzyżackich, [Część 1]* [Polonia et Ordo Cruciferorum saeculo XVI ineunte. Fontes, quibus Ordinis Theutonicorum in Prussia in saecularem condicionem reductio illustratur, Pars 1], Olsztyn 1983.

Biskup WP - Marian Biskup, *"Wojna Pruska", czyli wojna Polski z zakonem krzyżackim z lat 1519-1521. U źródeł sekularyzacji Prus Krzyżackich, Część 2* ["Bellum Pruthenicum" seu de bello Polonorum cum Cruciferorum Ordine annis 1519-1521 gesto. Fontes, quibus Ordinis Theutonicorum in Prussia in saecularem condicionem reductio illustratur, Pars 2], Olsztyn 1991.

Biskup-Labuda - Marian Biskup, Gerard Labuda, *Dzieje zakonu krzyżackiego w Prusach. Gospodarka-Społeczeństwo-Państwo-Ideologia* [Historia

- Ordinis Theutonicorum in Prussia. Oeconomia, societas, status, ideologia], Gdańsk 1986.
- Brandi Karl, *Kaiser Karl V. Werden und Schicksal einer Persönlichkeit und eines Weltreiches*, München 1937.
- Bullarium Romanum. Bullarum, diplomatum et privilegiorum Sanctorum Romanorum Pontificum Taurinensis editio*, T. 5, Augustae Taurinorum 1860.
- Cardauns NBD - *Nuntiaturberichte aus Deutschland*, I. Abt., Bd 5: *Nuntiatoren Morones und Poggios, Legationen Farneses und Cervinis, 1539-1540*, bearb. von Ludwig Cardauns, Berlin 1909; Bd 7: *Berichte vom Regensburger und Speierer Reichstag 1541, 1542. Nuntiatoren Verillos und Poggios. Sendungen Farneses und Sfondratos*, bearb. von L. Cardauns, Berlin 1912.
- Clot André, *Soliman le Magnifique*, Paris 1983.
- Cornides Elisabeth, *Rose und Schwert im päpstlichen Zeremoniell von den Anfängen bis zum Pontifikat Gregors XIII.*, Wien 1967.
- Dembiński Bronisław, *Die Beschickung des Tridentinums durch Polen und die Frage vom Nationalconcil*, Breslau 1883.
- Dittrich NBD - *Nuntiaturberichte aus Deutschland* (ed. Görresgesellschaft), Bd 1: *Nuntiaturberichte Giovanni Morones vom deutschen Königshof 1539, 1540*, bearb. von Franz Dittrich, Freiburg im Br. 1892.
- Ferrajoli Alessandro, *Zaccaria Ferreri abate di S. Amabile*, in eiusdem: *Il Ruolo della Corte di Leone X. Prelati domestici*, "Archivio della R. Società Romana di Storia Patria", 41 (1918), p. 91-104.
- Fijałek PSW - Jan Fijałek, *Pierwszy synod diecezji wileńskiej w katedrze św. Stanisława, 1520/21* [Prima synodus dioeceseos Vilmensis in ecclesia cathedrali S. Stanislai a. 1520/21 celebrati], "Kwartalnik Teologiczny Wileński", 1-2 (1923-24), p. 81-88.
- Fraknoi USM - Vilmos Fraknoi, *Ungarn vor der Schlacht bei Mohács (1524-1526) auf Grund der päpstlichen Nuntiaturberichte*, Budapest 1886.
- Friedensburg NBD - *Nuntiaturberichte aus Deutschland*, I. Abt., Bd 1: *Nuntiatoren des Vergerio 1533-1536*, bearb. von Walther Friedensburg, Gotha 1892; Bd 2: *Nuntiatur des Morone 1536-1539*, Gotha 1892; Bd 4: *Legation Aleanders 1538-1539*, Gotha 1893.
- Gaeta NV - *Nunziature di Venezia*, Vol. 1: (12 marzo 1533 - 14 agosto 1535), a cura di Franco Gaeta, Roma 1958 (Istituto Storico Italiano per l'Età Moderna e Contemporanea, Serie Nunziature d'Italia); Vol. 6: (2 gennaio 1552 - 14 luglio 1554), Roma 1967.

- Garampi SL - Josephus Garampi, *Synopsis Legatorum et Nuntiorum Apostolicorum in Polonia* [penultima redactio inscripta *Primo sbozzo dei Nunzi in Polonia dal 1068 al 1700*], AV, F. Garampi, ms. 23.
- Gąsiorowski Antoni, *Itineraria dwu ostatnich Jagiellonów* [Itineraria duorum ultimorum ex stirpe Jagellonica regum Poloniae], "Studia Historyczne", 16 (1973), p. 249-275.
- Goetz NBD - *Nuntiaturberichte aus Deutschland*, I. Abt., Bd 16: *Nuntiatur des Girolamo Martinengo (1550-1554)*, bearb. von Helmut Goetz, Tübingen 1965.
- Gołąb Julian, *Starania Polski o sobór powszechny i reformę Kościoła za pontyfikatu Klemensa VII (1523-1534)* [Conatus Polonorum ad universale concilium celebrandum et reformandam Ecclesiam sub pontificatu Clementis VII (1523-1534) suscepti], Kraków 1911.
- Gulik-Eubel HC - Guilelmus van Gulik, Conradus Eubel OFMConv., *Hierarchia Catholica Medii et Recentioris Aevi*, Vol. 3: *Saeculum XVI ab anno 1503 complectens*, Monasterii 1923.
- Harduin - *Acta conciliorum et epistolae decretales ac constitutiones summorum pontificum*, T. 9: *Ab a. MCCCCXXXVIII ad a. MDXLIX*, [ed. Joannes Harduinus SJ], Parisiis 1714.
- Hefele-Leclercq - *Histoire des conciles d'après les documents originaux*, par Charles-Joseph Hefele, nouvelle traduction française... augmentée... par dom H[enri] Leclercq, T. 8/1-2, Paris 1917.
- Herberstein - *Rerum Moscoviticarum commentarii Sigismundi Liberi Baronis in Herberstein*, Basileae, ex Officina Opporiniana 1571.
- Hoffmann CF - *Concilium Florentinum*. Series A: *Epistolae Pontificiae ad Concilium Florentinum spectantes*, ed. Georgius Hoffmann, Pars 2, Roma [sic] 1944.
- Jasnowski Józef, *Mikołaj Czarny Radziwiłł (1515-1565). Kanclerz i marszałek ziemski Wielkiego Księstwa Litewskiego, wojewoda wileński* [Nicolaus Radziwiłł "Niger" (1515-1565), cancellarius et marescalcus terrestriis Magni Ducatus Lithuaniae, palatinus Vilmensis], Warszawa 1939.
- Jedin GKT - Hubert Jedin, *Geschichte des Konzils von Trient*, Bd 1: *Der Kampf um das Konzil*, 2. Aufl., Freiburg im Breisgau, 1951; Bd. 3: *Bologneser Tagung (1547/48). Zweite Trienter Tagungsperiode (1551/52)*, Freiburg-Basel-Wien 1970.
- Joachim-Hubatsch RHD - *Regesta historico-diplomatica Ordinis S. Mariae Theutonicorum, 1198-1525*, Pars 1: *Index Tabularii Ordinis S. Mariae*

- Theutonicorum. Regesten zum Ordensbriefarchiv*, Vol. 3: 1511-1525, bearb. Erich Joachim, herausg. Walther Hubatsch, Göttingen 1973; Vol. 2, Göttingen 1948.
- Kantak BP - Kamil Kantak, *Bernardyni polscy* [Bernardini in Polonia], T. 1: 1453-1572, Lwów 1933.
- Katterbach Bruno, *Referendarii Utriusque Signaturae a Martino V ad Clementem IX et praelati Signaturae Supplicationum a Martino V ad Leonem XIII*, Città del Vaticano 1931 (Studi e Testi, T. 55).
- Kolankowski KJA - Ludwik Kolankowski, *Kandydatura Jana Albrechta Hohenzollerna na biskupstwo płockie, 1522-1523* [De Ioanne Alberto H. ad episcopatum Plocensem promovendo, 1522-1523], Lwów 1926.
- Kolankowski SP - Ludwik Kolankowski, *Sprawy polskie przed Stolicą Apostolską w okresie rewolucji religijnej w Niemczech* [De negotiis Polonicis apud Sedem Apostolicam expediendis tempore turbarum in re religionis in Germania], "Kwartalnik Historyczny", 22 (1908), p. 321-343.
- Kolankowski ZA - Ludwik Kolankowski, *Zygmunt August, Wielki Książę Litwy do roku 1548* [Sigismundus Augustus, Magnus Dux Lithuaniae usque ad a. 1548], Lwów 1913.
- Kolsrud Olof, *Blodbadet i Stockholm aar 1520*, "Kyrkohistorisk Aarskrift", 40 (1940), p. 175-237.
- Konopczyński Władysław, *Chronologia sejmów polskich, 1493-1793* [Ordo chronologicus Comitiorum Poloniae 1493-1793], Kraków 1948 (Archiwum Komisji Historycznej PAU, Seria II, T. 4).
- Korzeniowski AR - *Analecta Romana, quae historiam Poloniae saeculi XVI illustrant, excerpta ex libris manuscriptis Archivi Consistorialis Romani*, ed. Josephus Korzeniowski, Kraków 1894 (Scriptores Rerum Polonicarum, T. 15).
- Krämer Christel, *Beziehungen zwischen Albrecht von Brandenburg-Ansbach und Friedrich II. von Liegnitz. Ein Fürstenbriefwechsel 1514-1547. Darstellung und Quellen*, Köln-Berlin 1977.
- Kraus Andreas, *Secretarius und Sekretariat. Der Ursprung der Institution des Staatssekretariates und ihr Einfluss auf die Entwicklung moderner Regierungsformen in Europa*, "Römische Quartalschrift", 55 (1960), p. 43-84.
- Kuchowicz Zbigniew, *Barbara Radziwiłłówna*, Łódź 1976.
- Kurelac Miroslav, *Niger (Crnić, Crnota, Crne, Nigris) Toma*, in: *Enciklopedija Jugoslavije*, T. 6, Zagreb 1965, p. 286.

- Lanckorońska DARP - *Documenta ex Archivo Regiomontano ad Poloniam spectantia*, ed. Carolina Lanckorońska, Pars 4: *HBA, B2, 1525-1530*, Romae 1975 (Elementa ad fontium editiones, T. 34); Pars 6: *HBA, B2, 1538-1542*, Romae 1975 (EFE, T. 36); Pars 8: *HBA, B2, 1548-1549*, Romae 1976 (EFE, T. 38); Pars 13: *HBA, B2a, 1534-1565*, Romae 1978 (EFE, T. 43).
- Lestocquoy ANG - *Acta Nuntiaturae Gallicae, T. 1: Corrspondance des nonces en France Carpi et Ferrerio, 1535-1540, et la légation de Carpi et de Farnèse*, ed. par J[ean] Lestocquoy, Rome-Paris 1961.
- Mackie I. D., *The earlier Tudors, 1485-1558*, Oxford 1952.
- Marciniak Ryszard, *Acta Tomiciana w kulturze politycznej Polski okresu Odrodzenia* [A.T. in cultu et doctrina rerum publicarum in Polonia Renascentium Litterarum tempore], Warszawa-Poznań 1983.
- [Marcucci Domenico], *Saggio delle cose ascolane*, Teramo 1766.
- Martin Jules, *Gustave Vasa et la Réforme en Suède. Essai historique*, Paris 1906.
- Marzari Giacomo, *La historia di Vicenza*, Vicenza 1604.
- Mercati Angelo, *Diari di concistori del pontificato di Adriano VI*, in: *Studi e Testi*, T. 157, Città del Vaticano 1951, p. 83-113.
- Merkle CT - *Concilium Tridentinum (ut apud Buschbell CT)*, T. 1-2: *Concilii Tridentini diaria*, collegit et ed. Sebastianus Merkle, ed. 2, Friburgi Brisgoviae 1963.
- Morsolin Bernardo, *Zaccaria Ferreri. Episodio biografico del secolo decimosesto*, Vicenza 1877.
- Pajewski WPP - Janusz Pajewski, *Węgierska polityka Polski w połowie XVI wieku (1540-1571)* [Consilia politica Polonorum erga Hungariam medio saeculo XVI (1540-1571)], Kraków 1932.
- Paschini AS - Pio Paschini, *L'autore del dialogo satirico contro Giulio II*, "Atti dell'Accademia degli Arcadi", 18 (1934/35), p. 84-98.
- Paschini PS - Pio Paschini, *Un nobile Friulano ai servigi di Paolo III: Panfilo Strassoldo*, "Memorie Storiche Forogiuliesi", 23 (1927), p. 109-114.
- Pastor SP - Ludovico [von] Pastor, *Storia dei papi dalla fine del Medio Evo*, Vol. 4, Parte 1: *Leone X*, Roma 1908, Parte 2: *Adriano VI e Clemente VII*, Roma 1912; Vol. 5: *Paolo III (1534-1549)*, Roma 1914 (Versione italiana del Sac. Prof. Angelo Mercati).
- Pierling IR - Pierre Pierling SJ, *L'Italie et la Russie au XVIe siècle. Voyages de Paoletto Centurione à Moscou - Dmitri Guérasimov à Rome - Gian Francesco Citus à Moscou*, Paris 1892.

- Pierling RSS - Pierre Pierling SJ, *La Russie et le Saint-Siège. Etudes diplomatiques*, T. 1, Paris 1906.
- Pociecha AT - *Acta Tomiciana* (ut apud Działyński), T. 17, collegit Vladislaus Pocięcha, suppleverunt et ed. Venceslaus Urban et Andreas Wyczański, Wratislaviae 1966.
- Pociecha GHP - Władysław Pocięcha, *Geneza Hołdu Pruskiego* [De Homagii Pruthenici origine], Gdańsk 1936.
- Pociecha KB - Władysław Pocięcha, *Królowa Bona (1494-1557). Czasy i ludzie Odrodzenia* [Regina Bona. Tempora et homines Renascentium Litterarum tempore], T. 1-2, Poznań 1949; T. 4, Poznań 1958.
- Pociecha RMP - Władysław Pocięcha, *Rzym wobec starań o sprowadzenie Melanchtona do Polski* [Roma quid de Melanchthone in Poloniam deducendo senserit], "Reformacja w Polsce", 9-10 (1937/9), p. 418-422.
- Praga Giuseppe, *Tommaso Negri da Spalato, umanista e uomo politico del sec. XVI*, "Archivio Storico per la Dalmazia", 15 (1933), p. 159-184.
- Przybyszewski - *Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu z archiwaliów kapitulnych i kurialnych krakowskich, 1516-1525* [Fontes selecti ad historiam arcis Wawel illustrandam spectantes, ex tabulariis capitulari et curiali Cracoviensibus deprompti], wybrał i oprac. Bolesław Przybyszewski, Kraków 1970 (Zróżdła do dziejów Wawelu, T. 5).
- PSB - *Polski Słownik Biograficzny* [Lexicon Biographicum Polonorum], T. 1, Kraków 1935- (cum indicato nomine auctoris uniuscuiusque biogrammati).
- Ptaśnik Jan, *Kultura włoska wieków średnich w Polsce* [De litteris et cultu humano civilique Itolorum mediū aevi in Polonia], Warszawa 1922.
- Quirini Popławska DWP - Danuta Quirini Popławska, *Działalność Włochów w Polsce w I poł. XVI w. na dworze królewskim, w dyplomacji i hierarchii kościelnej* [De opera Itolorum in Polonia prima saeculi XVI parte in aula regia, in publicis relationibus et in hierarchia ecclesiastica], Wrocław-Warszawa 1973.
- Quirini Popławska ZDWP - Danuta Quirini Popławska, *Z działalności Włochów w Polsce w I poł. XVI w. (Nowe szczegóły o Guccich i Tedaldich)* [De opera Itolorum in Polonia prima saeculi XVI parte (Nova reperta de gente Gucci et Tedaldi)], "Studia Historyczne", 12 (1969), p. 171-199.
- Rill-Scichilone - Gerhard Rill, Giuseppe Scichilone, *Burgio, Giovanni Antonio Buglio, barone di*, in: *Dizionario Biografico Italiano*, T. 15, Roma 1972, p. 413-417.

- Sanudo - *I diari di Marino Sanuto*, a cura di Federico Stefani, Guglielmo Berchet, Nicolò Barozzi, T. 28, Venezia 1890; T. 31, Venezia 1891; T. 38, Venezia 1893; T. 40, Venezia 1984; T. 45, Venezia 1896; T. 46, Venezia 1897.
- Sawicki CP - Jakub Sawicki, *Concilia Poloniae. Zródła i studia krytyczne* [Fontes et studia critica], T. 1: *Statuty synodalne krakowskie biskupa Jana Konarskiego z 1509 R.* [Statuta synodalia Cracoviensia epi Ioannis Konarski anni 1509], Lublin 1961; T. 2: *Synody diecezji wileńskiej i ich statuty* [Synodi dioeceseos Vilnensis earumque statuta], Warszawa 1948.
- Schwarz Bernhard, *Kardinal Otto Truchsess von Waldburg*, Hildesheim 1923.
- Stange Carl, *Girolamo Rorario und Julius II*, "Zeitschrift für Systematische Theologie", 1941, p. 535-588.
- Subera Ignacy, *Synody prowincjonalne arcybiskupów gnieźnieńskich* [Synodi provinciales aeporum Gnesnensium], Warszawa 1971.
- Volumina legum*. Przedruk zbioru praw staraniem XX Pijarów w Warszawie od roku 1732 do roku 1782 wydanego [Collectio legum cura Piaristarum Varsaviensium a. 1732-1782 editarum denuo typis impressa], T. 1. Petersburg 1859.
- Wadding Luca, *Annales Minorum*, T. 15 (1492-1515) et 16 (1516-1540), Quaracchi 1933.
- Weise TF - *Thorner Friede*, in: *Die Staatsverträge des Deutschen Ordens in Preussen im 15. Jahrhundert*, Bd 2. (1438-1467), herausg. Erich Weise, Marburg 1955, p. 265-288.
- Wierzbowski JU - Teodor Wierzbowski, *Jakub Uchański arcybiskup gnieźnieński (1502-1581). Monografia historyczna* [I.U., aepus Gnesnensis (1502-1581). Monographia historica], Warszawa 1985 (Uchansciana, T. 5).
- Wisłocki - *Andrzeja na Więcborku Zebrzydowskiego, biskupa wrocławskiego i krakowskiego, korespondencya z lat 1546-1553, z przydaniem synodów z r. 1547 i 1551 jako też innych dokumentów współczesnych* [Andreae Zebrzydowski de Więcbork, epi Vladislaviensis et Cracoviensis, epistularum commercium a. 1546-1553, additis actis synodali-bus ex a. 1547 et 1551 aliisque documentis coaevis], wyd. Władysław Wisłocki, Kraków 1878 (Acta Historica Res Gestas Poloniae Illustrantia, T. 1).

- Wojtyska ANP - *Acta Nuntiaturae Poloniae*. T. 1: *De fontibus eorumque investigatione et editionibus. Instructio ad editionem. Nuntiorum series chronologica*, auctore Henrico Damiano Wojtyska CP, Romae 1990.
- Wojtyska BRP - *Brevia Romanorum Pontificum ad Poloniam spectantia*. Ex minutis et registris pontificiis collegit et ed. Henricus Damianus Wojtyska CP, Vol. 1: *Brevia saeculi XV (quae exstant)*, Romae 1986 (Elementa ad fontium editiones, T. 64).
- Wojtyska PKSK - Henryk Damian Wojtyska CP, *Początki kultu i procesy kanonizacyjne św. Kazimierza* [De initiis cultus et de processibus canonisationis s. Casimiri], "Analecta Cracoviensia", 16 (1984), p. 187-231.
- Wojtyska PP - Henryk Damian Wojtyska CP, *Papieżstwo-Polska 1548-1563. Dyplomacja* [Papatus et Polonia 1548-1563. Relationes diplomaticae], Lublin 1977.
- Wojtyska TC - Henryk Damian Wojtyska CP, *Toma Crnić, jedyny Słowianin nuncjusz w Polsce, 1522-1523* [De T. C. unico nuntio Slavo in Polonia], "Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Historyczne", Fasc. 89 (1989), p. 139-148. Idem in versione serbo-croata, aucta et castigata: *Toma Crnić jedini Sloven nuncjije u Poljskoj (1522-1523)*, "Radovi", 21 (1988), p. 35-44.